

Karol Borchólski¹

Przekazanie przez prokuratora zajętych w toku postępowania przedmiotów jako skuteczne „narzędzie” wspierania instytucji dbających o ochronę zdrowia i bezpieczeństwo państwa (art. 232b k.p.k.)

Streszczenie

Przedmiotem artykułu jest art. 232b wprowadzony do kodeksu postępowania karnego w marcu 2020 r. Autor dokonuje jego analizy poprzez omówienie sytuacji, w których prokurator może przekazać zabezpieczone w toku postępowania przedmioty enumeratywnie wymienionym podmiotom. W artykule wskazano również praktyczne zastosowanie przepisu 232b k.p.k. na przykładzie postępowań prowadzonych przez Wydziały Zamiejscowe Departamentu do Spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji Prokuratury Krajowej. Autor postuluje wprowadzenie podobnych rozwiązań na stałe do kodeksu postępowania karnego, co zapobiegłoby marnowaniu zajętych w toku postępowania przedmiotów, samochodów itp., które mogłyby zostać wykorzystane przez służby w celu ochrony zdrowia, jak również dla zapewnienia porządku i bezpieczeństwa publicznego.

Kluczowe słowa

Covid-19, stan zagrożenia epidemicznego, stan epidemii, epidemia, przypadek, przekazanie, prokurator, Wydział Zamiejscowy Departamentu do Spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji Prokuratury Krajowej, podmiot leczniczy, Państwowa Straż Pożarna, Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej, Policja, Straż Graniczna, instytucje państwowe i samorządowe.

¹ Dr Karol Borchólski, prokurator Prokuratury Okręgowej w Ostrołęce delegowany do Prokuratury Krajowej, wykładowca KSSiP.

Do Kodeksu postępowania karnego art. 232b został wprowadzony ustawą z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem Covid-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw. Artykuł ten przewiduje, że w czasie zagrożenia epidemicznego lub w stanie epidemii można nieodpłatnie przekazać zajęte w toku postępowania przedmioty enumeratywnie wymienionym podmiotom. Rozwiązanie to umożliwiające prokuratorom szybkie i skuteczne działanie spotkało się z krytyką niektórych przedstawicieli doktryny oraz wymiaru sprawiedliwości, którzy prawdopodobnie nie do końca zrozumieli cel i sens wprowadzenia takich rozwiązań.

Ustawa o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi określa m.in. zasady i tryb zapobiegania oraz zwalczania zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, w tym zasady i tryb rozpoznawania i monitorowania sytuacji epidemiologicznej oraz podejmowania działań przeciwepidemicznych i zapobiegawczych w celu unieszkodliwienia źródeł zakażenia, przecięcia dróg szerzenia się zakażeń i chorób zakaźnych oraz uodpornienia osób podatnych na zakażenie. Ponadto ustawa określa również zadania organów administracji publicznej w zakresie zapobiegania oraz zwalczania zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, jak również uprawnienia i obowiązki świadczonychodawców oraz osób przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie zapobiegania oraz zwalczania zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi².

Zgodnie z ustawą przez epidemię należy rozumieć wystąpienie na danym obszarze zakażeń lub zachorowań na chorobę zakaźną w liczbie wyraźnie większej niż we wcześniejszym okresie albo wystąpienie zakażeń lub chorób zakaźnych dotychczas niewystępujących. Stan zagrożenia epidemicznego jest wprowadzany na danym obszarze w związku z ryzykiem wystąpienia epidemii w celu podjęcia określonych w ustawie działań zapobiegawczych. Natomiast stan epidemii jest wprowadzany na danym obszarze w związku z wystąpieniem epidemii w celu podjęcia określonych w ustawie działań przeciwepidemicznych i zapobiegawczych dla zminimalizowania skutków epidemii³.

Stan zagrożenia epidemicznego lub stan epidemii na obszarze województwa lub jego części ogłasza i odwołuje wojewoda w drodze rozporządzenia, na wniosek państwowego wojewódzkiego inspektora sa-

² Art. 1 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi Dz. U. z 2020 r., poz. 1845.

³ Art. 2 jw.

nitarnego. Natomiast jeżeli zagrożenie epidemiczne lub epidemia występuje na obszarze więcej niż jednego województwa (np. na terenie całego kraju lub kilku województw) zarówno stan zagrożenia epidemicznego jak i stan epidemii ogłasza i odwołuje, w drodze rozporządzenia, minister właściwy do spraw zdrowia w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw administracji publicznej, na wniosek Głównego Inspektora Sanitarnego⁴.

W rozporządzeniach można ustanowić czasowe ograniczenie określonego sposobu przemieszczania się, czasowe ograniczenie lub zakaz obrotu i używania określonych przedmiotów lub produktów spożywczych, czasowe ograniczenie funkcjonowania określonych instytucji lub zakładów pracy, zakaz organizowania widowisk i innych zgromadzeń ludności, obowiązek wykonania określonych zabiegów sanitarnych, jeżeli wykonanie ich wiąże się z funkcjonowaniem określonych obiektów produkcyjnych, usługowych, handlowych lub innych obiektów, nakaz udostępnienia nieruchomości, lokali, terenów i dostarczenia środków transportu do działań przeciwepidemicznych przewidzianych planami przeciwepidemicznymi⁵. Na podstawie rozporządzenia Ministra Zdrowia od 14 marca 2020 r. wprowadzono na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stan zagrożenia epidemicznego w związku z zakażaniem wirusem SARS–Cov–2, który następnie został 16 maja 2022 r. zmieniony na stan zagrożenia epidemicznego⁶.

W uzasadnieniu projektu ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem Covid–19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw wskazano, że niszczenie lub przechowywanie zajętych substancji pochodzących z przestępstwa, w sytuacji zagrożenia epidemicznego stanowiłoby trwonienie zasobów, mających znaczenie dla bezpieczeństwa publicznego i nosiłoby znamiona marnotrawstwa. Jednocześnie pozostawienie tych środków w depozycie również nie znajduje uzasadnienia wobec charakteru zagrożenia epidemicznego. Wskazano, że postępowanie w tej kwestii wymaga stanowczych i szybkich działań w kie-

⁴ Art. 46 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi Dz. U. z 2020 r., poz. 1845.

⁵ Art. 46 ust. 4 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi Dz. U. z 2020 r., poz. 1845.

⁶ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 12 maja 2022 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego Dz. U. z 2022 r., poz. 1028.

runku przejścia i przekazania do wykorzystania zasobów, które mogą być zużyte w celu natychmiastowego podniesienia poziomu bezpieczeństwa publicznego⁷. Niewątpliwie przedmioty zabezpieczone w toku postępowania mogą zostać wykorzystane do ochrony bezpieczeństwa publicznego czego przykładem jest spirytus, alkohol lub środki chemiczne, które mogą posłużyć do dezynfekcji. Wśród przedmiotów mających znaczenie dla zdrowia przedstawiciele doktryny wskazują lekarstwa, maski i rękawiczki chirurgiczne. Natomiast wśród środków mających znaczenie dla bezpieczeństwa publicznego są m.in. kombinezony ochronne, środki odkażające. Przedmioty te mogą być wykorzystane, nawet w sytuacji gdy zostały wyprodukowane dla innych celów jak przykładowo alkohol wyprodukowany dla celów spożywczych może być wykorzystany do dezynfekcji⁸.

Wprowadzony na podstawie tej ustawy art. 232b k.p.k. przewiduje możliwość przekazania przedmiotów zajętych w toku postępowania podmiotom leczniczym, Państwowej Straży Pożarnej, Siłom Zbrojnym Rzeczypospolitej Polskiej, Policji, Straży Granicznej oraz instytucjom państwowym i samorządowym. Nieodpłatne przekazanie może mieć miejsce na rzecz zarówno jednego, jak i kilku wymienionych powyżej podmiotów⁹. Zgodnie z ustawą o działalności leczniczej podmiotami leczniczymi są m.in. samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej, instytuty badawcze, fundacje i stowarzyszenia, których celem statutowym jest wykonywanie zadań w zakresie ochrony zdrowia i których statut dopuszcza prowadzenie działalności leczniczej, osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jednostki wojskowe. Wymogiem uznania wymienionych instytucji za podmioty lecznicze jest wykonywanie działalności leczniczej¹⁰. Zgodnie z ustawą o Policji do podstawowych jej zadań należą m.in. ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra, jak

⁷ Uzasadnienie do projektu ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw Dz. U. poz. 568.

⁸ A. Sakowicz (red.), Kodeks postępowania karnego. Komentarz, wyd. 9, Warszawa 2020, Legalis

⁹ K. Eichstaedt, Komentarz aktualizowany do art. 232(b) Kodeksu postępowania karnego, D. Świecki (red.), LEX 2021, nr 11285.

¹⁰ Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej Dz. U. z 2021 r., poz. 711.

również ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym zapewnienie spokoju w miejscach publicznych oraz w środkach publicznego transportu i komunikacji publicznej, w ruchu drogowym i na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania¹¹. Natomiast zgodnie z ustawą o Straży Granicznej do jej zadań należy m.in. ochrona granicy państwowej na lądzie i morzu, zapobieganie przeciwdziałaniu nielegalnej migracji, rozpoznawanie, zapobieganie i wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców, w zakresie właściwości Straży Granicznej, zapewnienie bezpieczeństwa w komunikacji międzynarodowej i porządku publicznego w zasięgu terytorialnym przejścia granicznego, a w zakresie właściwości Straży Granicznej – także w strefie nadgranicznej¹². Krąg podmiotów wskazanych w art. 232b k.p.k. jest zamknięty. Zabezpieczonych przedmiotów nie można zatem przekazać innym podmiotom w tym podmiotom prywatnym¹³.

Postanowienie o nieodpłatnym przekazaniu przedmiotów wydaje w postępowaniu przygotowawczym prokurator, a po wniesieniu aktu oskarżenia sąd właściwy do rozpoznania sprawy. Na postanowienie prokuratora lub sądu przysługuje zażalenie. Zgodnie z treścią art. 232b § 3 k.p.k. można uznać, że w przypadku zażalenia na postanowienie prokuratora o przekazaniu zajętych przedmiotów będzie mieć zastosowanie art. 236 k.p.k. zatem zażalenie zostanie rozpoznane przez sąd rejonowy, w okręgu którego prowadzone jest postępowanie. Natomiast w sytuacji gdy postanowienie wyda sąd właściwy do rozpoznania sprawy, zażalenie na zasadach ogólnych będzie przysługiwało do sądu II instancji¹⁴. Jak wskazuje Natalia Krej prawdopodobnie z uwagi na potrzebę jak najszybszego przekazania zajętych przedmiotów podmiotom uprawnionym wynikającą z konieczności ratowania życia ludzkiego i ochrony bezpieczeństwa publicznego, wniesienie zażalenia na postanowienie prokuratora, nie wstrzymuje wykonania zaskarżonego postanowienia¹⁵. Artykuł 232b k.p.k. przewiduje odpowiednie stosowanie

¹¹ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji Dz. U. z 2020 r., poz. 360 Zob. też komentarz do art. 1 ust. 2 ustawy o Policji, (w:) Ł. Czebotar, Z. Gądzik, A. Łyżwa, A. Michałek, A. Świerczewska-Gąsiorowska, M. Tokarski, Komentarz. Ustawa o Policji, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2015, s. 27–33.

¹² Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej Dz. U. z 2021 r., poz. 1486.

¹³ A. Sakowicz (red.), Kodeks postępowania karnego. Komentarz, wyd. 9, Warszawa 2020 Legalis.

¹⁴ C. Kulesza, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, wyd. II, K. Dudka (red.), Wydawnictwo Wolters Kluwer 2020, s. 460.

¹⁵ N. Krej, COVID–19. Ustawy anty kryzysowe. Zbiór przepisów z omówieniem, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2020, Legalis.

art. 192 k.k.w. Przepis ten wskazuje, że w razie uchylecia orzeczenia o przepadku, (w zakresie przepisu z art. 232 b należy mieć na myśli przekazanie) darowaniu lub zwolnieniu rzeczy w wyniku wniesionego powództwa, odebrane rzeczy zwraca się uprawnionemu podmiotowi. W przypadku gdyby fizyczny zwrot rzeczy nie był możliwy odpowiedzialność odszkodowawczą ponosi Skarb Państwa.

Jak wskazał Sąd Apelacyjny w Katowicach okoliczność, że na podstawie skazującego wyroku sądu karnego, następnie uchylonego, odebrano osobie trzeciej określone składniki majątkowe, uzasadnia roszczenie jego spadkobiercy, wynikające z art. 192 § 1 k.k.w. W ocenie sądu nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia (...) kwestia rozróżnienia takich pojęć prawnych, jak konfiskata mienia czy przepadek mienia od przepadku przedmiotu (art. 45 k.k.). Artykuł 192 k.k.w. odnosi się do każdego przejęcia składnika majątkowego skazanego na podstawie wyroku skazującego, następnie uchylonego. Odmiennie stanowisko prowadziłoby do stwierdzenia istnienia luki prawnej wobec uchylecia wcześniejszych regulacji prawno-karnych, normujących to zagadnienie¹⁶.

Sąd Najwyższy już w wyroku z dnia 3 marca 2006 r. wskazał, że podstawą odpowiedzialności Skarbu Państwa jest w art. 192 k.k.w. Przepisy tego artykułu przewidują, w razie uchylecia orzeczenia o przepadku, obowiązek zwrotu uprawnionemu składników przejętego mienia, a w razie niemożności zwrotu – powstanie odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkodę poniesioną przez uprawnionego, przy odpowiednim zastosowaniu przepisów Kodeksu cywilnego. Odpowiedzialność na podstawie art. 192 k.k.w., która została ukształtowana na zasadzie ryzyka, ma szczególny charakter w stosunku do przepisów art. 417 i nast. k.c., co przejawia się zwłaszcza w tym, że jej przesłanką nie jest obecnie ani niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej (art. 417 § 1 k.c.), ani niezgodność z prawem prawomocnego orzeczenia sądu (art. 417¹ § 2 k.c.). Zgodnie natomiast ze stosowanymi odpowiednio przepisami Kodeksu cywilnego muszą być spełnione dwie podstawowe przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej, mianowicie szkoda i związek przyczynowy (art. 361 § 1 i 2 k.c.). Zgodnie z art. 6 k.c. obowiązek udowodnienia tych przesłanek spoczywa na powodzie. Powód musi zatem wykazać nie tylko istnienie szkody w rozumieniu art. 361 § 2 k.c., ale również wysokość odszkodowania, która stosownie do art. 363 § 2 k.c. powinna być ustalona według cen z daty ustalenia od-

¹⁶ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 18 sierpnia 2006 r., sygn. I ACa 529/06, Biuletyn SA w Katowicach 2007, nr 3, poz. 21.

szkodowania, chyba że szczególne okoliczności wymagają przyjęcia za podstawę cen istniejących w innej chwili¹⁷.

Pamiętać należy, że instytucja nieodpłatnego przekazania zajętych w toku postępowania przedmiotów została przewidziana w rozdz. 25 „Zatrzymanie rzeczy. Przeszukanie”. Kwestia zasadności i prawidłowości przeprowadzenia tych czynności będzie miała charakter ocenny, związany z okolicznościami konkretnej sprawy, aczkolwiek zawsze zobiektywizowany¹⁸.

O skuteczności i potrzebie wprowadzenia podobnych rozwiązań na stałe do kodeksu postępowania karnego świadczy jego zastosowanie w praktyce w toku prowadzonych śledztw, czego najlepszym przykładem jest działalność prokuratorów z Wydziałów Zamiejscowych Departamentu do Spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji Prokuratury Krajowej. Ten wyspecjalizowany w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej pion Prokuratury Krajowej ma na koncie sukcesy w postaci przekazania na podstawie art. 232 b k.p.k. znacznej ilości sprzętu zabezpieczonego w ramach prowadzonych postępowań. Pierwsze takie przekazanie miało miejsce w styczniu 2021 roku. Wówczas prokurator Zachodniopomorskiego Wydziału Zamiejscowego Departamentu do Spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji Prokuratury Krajowej w Szczecinie przekazał czterem szpitalom z woj. zachodniopomorskiego i CBŚP sprzęt o wartości ponad 3 milionów złotych. Wszystkie zabezpieczone przedmioty zostały zajęte w toku postępowania dotyczącego działalności zorganizowanej grupy przestępczej wyłudniającej podatek VAT. Wśród przedmiotów był zarówno sprzęt elektroniczny, przekazany na wyposażenie szpitalnych oddziałów covidowych, jak również samochody przekazane policji, przede wszystkim w celu zapewnienia bezpieczeństwa publicznego. Postanowienie prokuratora o przekazaniu przedmiotów nie zostało zaskarżone. Śledztwo w ramach którego zabezpieczono powyższe przedmioty jest prowadzone w sprawie międzynarodowej zorganizowanej grupy przestępczej, której członkowie dopuszczali się przestępstw karnych i karnoskarbowych związanych z wystawianiem nierzetelnych i poświadczających nieprawdę faktur VAT. Z ustaleń postępowania wynikało, że grupa wprowadziła do obrotu faktury o wartości co najmniej pół miliarda złotych i doprowadziła do uszczuplenia VAT w wysokości co najmniej 127 milionów złotych. W przestępczym proced-

¹⁷ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 marca 2006 r., sygn. II CSK 81/05.

¹⁸ R. Łyżwa, Przeszukanie w celu wykrycia lub zatrzymania albo przymusowego doprowadzenia osoby podejrzanej, *Studia Prawnoustrojowe UWM* Nr 40/2018, s. 306.

rze brało udział kilkaset podmiotów gospodarczych. Kilkadziesiąt osób usłyszało ponad 170 zarzutów. Prokuratorzy pionu PZ swoim śledztwem, objęli około 300 podmiotów gospodarczych z terenu całego kraju¹⁹. Kolejne przekazanie nastąpiło już w marcu 2021 roku kiedy to prokurator Dolnośląskiego Wydziału Zamiejscowego Departamentu do Spraw Przeszypczności Zorganizowanej i Korupcji Prokuratury Krajowej we Wrocławiu przekazał szpitalom sprzęt zabezpieczony w śledztwie dotyczącym działalności zorganizowanej grupy przestępczej zajmującej się nielegalną produkcją tytoniu. Wśród przekazanych przedmiotów był agregat prądowórczy i kompresory. Przedmioty zostały przekazane dwóm opolskim szpitalom, w celu zwiększenia bezpieczeństwa i zapewnienia zasilania urzędów wykorzystywanych w celu diagnostyki i leczenia pacjentów. Przekazanie nastąpiło na podstawie prawomocnego postanowienia prokuratora. W toku śledztwa ustalono, że zorganizowana grupa przestępcza prowadziła nielegalną produkcję papierosów, a następnie wprowadzała je do obrotu. W wyniku działalności grupy doszło do uszczuplenia należności publiczno-prawnych w wysokości ponad 67 milionów złotych. Z ustaleń śledztwa wynikało, że grupa mogła wprowadzić do obrotu 99 milionów sztuk papierosów o wartości prawie 70 milionów złotych. Zarzuty w sprawie usłyszało 11 osób²⁰.

Natomiast w lipcu 2021 roku Podlaski Wydział Zamiejscowy Departamentu do Spraw Przeszypczności Zorganizowanej i Korupcji Prokuratury Krajowej w Białymstoku przekazał Straży Pożarnej przedmioty w postaci generatora prądu, agregatu prądowórczego, kompresorów powietrza i pompy próżniowej²¹. Wszystkie przedmioty są niezwykle istotne z punktu widzenia wykonywanych przez Straż Pożarną zadań wynikających z ustawy o Państwowej Straży Pożarnej w szczególności dotyczących organizowania i prowadzenia akcji ratowniczych w czasie pożarów, klęsk żywiołowych jak i wykonywania pomocniczych czynności ratowniczych w zakresie klęsk żywiołowych lub likwidacji miejscowych zagrożeń przez inne służby ratownicze²². Przekazane przedmioty stanowiły istotne wsparcie logistyczne dla Straży Pożarnej w szczególności, że moc generatorów i agregatów była wystarczająca do zasilenia

¹⁹ <https://pk.gov.pl/aktualnosci/aktualnosci-prokuratury-krajowej/prokurator-przekazal-szpitalom-i-policji-sprzet-odebrany-mafii-vat-owskiej/>.

²⁰ <https://pk.gov.pl/aktualnosci/aktualnosci-prokuratury-krajowej/prokurator-przekazal-szpitalom-sprzet-odebrany-mafii-tytoniowej/>.

²¹ <https://pk.gov.pl/aktualnosci/aktualnosci-prokuratury-krajowej/prokurator-pionu-pz-przekazal-strazy-pozarnej-sprzet-odebrany-mafii-tytoniowej/>.

²² Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej, Dz. U. z 2020 r., poz. 1123.

małej szkoły lub szpitala. Na postanowienie prokuratora o przekazaniu przedmiotów nie zostało złożone zażalenie. Sprzęt został zabezpieczony w śledztwie prowadzonym przez Podlaski Wydział Zamiejscowy Departamentu do Spraw Przeszeczności Zorganizowanej i Korupcji Prokuratury Krajowej w Białymstoku dotyczącym zorganizowanej grupy przestępczej, która prowadziła nielegalną produkcję papierosów, a następnie zajmowała się wprowadzaniem ich do obrotu. Działalność grupy doprowadziła do uszczuplenia należności publiczno-prawnych w wysokości ponad 88 milionów złotych. Z ustaleń śledztwa wynika, że grupa mogła wprowadzić do obrotu ponad 97 milionów sztuk papierosów o wartości prawie 68 milionów złotych. Zarzuty w tej sprawie usłyszało ponad dwadzieścia osób²³.

Kolejne uderzenie tym razem w przestępczość narkotykową we wrześniu 2021 roku przeprowadzili prokuratorzy z Pomorskiego Wydziału Zamiejscowego Departamentu do Spraw Przeszeczności Zorganizowanej i Korupcji Prokuratury Krajowej w Gdańsku. W śledztwie dotyczącym zorganizowanej grupy przestępczej zajmującej się przemytem i handlem narkotykami prokuratorzy dokonali zabezpieczenia dwóch samochodów w tym jednego luksusowej marki. Pojazdy zostały przekazane Zarządowi w Gdańsku Centralnego Biura Śledczego Policji w celu zapewnienia bezpieczeństwa publicznego. Na postanowienie prokuratora o przekazaniu zajętych przedmiotów nie zostało złożone zażalenie. Śledztwo prowadzone przez Pomorski Wydział Zamiejscowy Departamentu do Spraw Przeszeczności Zorganizowanej i Korupcji Prokuratury Krajowej w Gdańsku dotyczy zorganizowanej grupy przestępczej, która dokonywała przemytu narkotyków w postaci haszyszu z Hiszpanii do krajów skandynawskich. Następnie narkotyki na terenie tych krajów były rozprowadzane. W toku postępowania prokurator ustalił, że grupa działała do 2017 roku i w tym czasie mogła dokonać przemytu nawet 4,5 tony haszyszu²⁴.

W doktrynie podnosi się argumentację, że orzeczenie o nieodpłatnym przekazaniu zajętych przedmiotów podmiotom leczniczym nie przewiduje wprost przepadku rzeczy, ale jest do niego zbliżone. Niektórzy przedstawiciele doktryny wskazują, że przepis ten stanowi wprost ingerencję w prawo własności i powołują się na art. 46 Konstytucji RP, który stanowi, że przepadek rzeczy może nastąpić tylko w przypadkach

²³ <https://pk.gov.pl/aktualnosci/aktualnosci-prokuratury-krajowej/prokurator-pionu-pz-przekazal-strazy-pozarnej-sprzet-odebrany-mafii-tytoniowej/>.

²⁴ <https://www.gov.pl/web/prokuratura-krajowa/prokurator-pionu-pz-odebral-handlarzom-narkotykow-samochody-i-przekazal-je-cbsp>.

określonych w ustawie i tylko na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu²⁵. Należy jednak wprost zauważyć, że art. 232 b k.p.k. nie odnosi się do przepadku przedmiotów tylko do ich przekazania enumeratywnie wyliczonym podmiotom, które mają znaczenie dla zdrowia lub bezpieczeństwa publicznego w celu konkretnego wykorzystania, a mianowicie szybkiej pomocy i wsparcia instytucji odpowiadających za bezpieczeństwo powszechne i zdrowie publiczne. W ocenie A. Łozińskiej-Piekarskiej mechanizm przyjęty w ramach art. 232b k.p.k. jest rozwiązaniem tymczasowym ponieważ do przekazania przedmiotów dochodzi w ramach toczącego się postępowania. Tym samym autorka wskazuje, że nie stanowi ono ostatecznego rozstrzygnięcia co do praw majątkowych przysługujących osobom i dlatego nie może stanowić formy przepadku w rozumieniu art. 46 Konstytucji RP²⁶. Nie jest to ostateczne rozstrzygnięcie co do praw majątkowych przysługujących osobom uprawnionym względem przekazywanych przedmiotów – tym samym nie może być uznane za przepadek rzeczy w rozumieniu art. 46 Konstytucji RP. Ostateczne rozstrzygnięcie co do przekazywanych przedmiotów ma miejsce dopiero w orzeczeniu kończącym sprawę lub w postanowieniu o zmianie, uchyleniu zabezpieczenia, postanowieniu o wydaniu rzeczy jako zbędnej procesowo²⁷.

W zakresie przepadku stanowisko zajął Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 3 czerwca 2008 r. o sygn. P 4/06, który wyraził pogląd, że przekazanie orzekania przepadku rzeczy wyłącznej kompetencji sądowej ma zapewnić jednostce ochronę przed arbitralnością organów administracji publicznej. W ocenie Trybunału oznacza to, że nie do przyjęcia jest sytuacja, w której pozbawienie własności rzeczy następuje poprzez spełnienie tylko przesłanek formalnych, określonych ustawowo, a orzeczenie w tym przedmiocie przez sąd ma charakter jedynie deklaratoryjny. Trybunał stwierdził, że udział sądu nie może bowiem sprowadzać się wyłącznie do niejako automatycznego orzekania o pozbawieniu własności. Jest to niezgodne z celem wprowadzonego wymogu, jakim było zapewnienie sprawiedliwego i wnikliwego rozpatrzenia sprawy, co jest możliwe tylko przy dokonaniu przez sąd meryto-

²⁵ K. Eichstaedt, Komentarz aktualizowany do art. 232(b) Kodeksu postępowania karnego, D. Świecki (red.), LEX 2021 nr 11285.

²⁶ A. Łozińska-Piekarska, Zasadność zawężenia stosowania przepisów o nieodpłatnym przekazaniu przedmiotów dokonywanym na podstawie art. 232b k.p.k., *Studia Iuridica Toruniensia*, Tom XXVIII, s. 74–75.

²⁷ M. Nawacki, Komentarz do art. 232b k.p.k., *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz. Art. 1–424*, D. Draje wicz (red.), Warszawa 2020, Legalis.

rycznej oceny sprawy. Jest zatem rzeczą oczywistą, że sąd, orzekając o przypadku rzeczy, powinien zbadać merytorycznie wszystkie aspekty takiej sprawy. Tym samym jego orzeczenie winno mieć charakter konstytutywny. Przypadek rzeczy może bowiem być orzeczony przez sąd dopiero w kończącym sprawę, prawomocnym rozstrzygnięciu²⁸. W praktyce problemem jest czas oczekiwania na prawomocne rozstrzygnięcie sądu, który rozpoznaje sprawę przez wiele lat i zanim dojdzie do jej zakończenia zabezpieczone przedmioty nie będą nadawały się do użycia, ponieważ dojdzie do ich samoistnej degradacji lub zniszczenia.

Mając na uwadze powyższe orzeczenie należy podzielić stanowisko Trybunału w zakresie poszanowania prawa własności oraz ochrony praw jednostki. Ustawodawca słusznie zauważył jednak, że w przypadku zajęcia przedmiotów, które mogą okazać się przydatne w czasie epidemii lub stanu epidemiologicznego najważniejsze jest jak najszybsze przekazanie zabezpieczonych przedmiotów. Należy zwrócić uwagę na charakter spraw w których dokonuje się zabezpieczenia przedmiotów oraz czas w jakim ten przypadek na który powołuje się w swoim orzeczeniu Trybunał Konstytucyjny jest orzekany. Niestety w przypadku spraw dotyczących zorganizowanych grup przestępczych, spraw wieloosobowych, wielowątkowych ich czas trwania od momentu wszczęcia śledztwa do ich prawomocnego zakończenia wynosi kilka lat, a czasami nawet dłużej. Oczekiwanie w takiej sytuacji na prawomocny wyrok Sądu orzekający przypadek przedmiotów zabezpieczanych w toku postępowania jest niecelowe, nieadekwatne i nieuzasadnione w sytuacji obowiązywania nadzwyczajnych okoliczności jakimi są stan epidemii lub stan zagrożenia epidemicznego. W takich sytuacjach niezbędne jest szybkie i skuteczne wykorzystanie dostępnych sił i środków. Wprowadzony przepis art. 232b k.p.k. jest zatem skutecznym rozwiązaniem, dającym możliwość szybkiego przekazania zabezpieczonych przedmiotów podmiotom, które są w stanie wykorzystać je w celu zapewnienia ochrony zdrowia obywateli oraz bezpieczeństwa powszechnego. Przechowywanie tych przedmiotów i wieloletnie oczekiwanie na ich przypadek, po prawomocnym zakończeniu postępowania, jest sprzeczne ze standardami wymiaru sprawiedliwości w XXI wieku.

Abstrahując od stanu epidemii oraz zagrożenia epidemicznego w jakich wprowadzony został przepis art. 232 b k.p.k. należy stwierdzić, że w przypadku zniesienia tych stanów należałoby rozważyć wprowadzenie do kodeksu postępowania karnego podobnego unormowania, które mo-

²⁸ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 czerwca 2008 r. w sprawie o sygn. P 4/06, OTK-A 2008, nr 5, poz. 76.

głoby obowiązywać na stałe, nie tylko w czasie epidemii lub zagrożenia epidemicznego. Jest to w szczególności uzasadnione możliwością wykorzystania wielu przedmiotów zabezpieczonych w toku śledztwa, które mogłyby pomóc w bieżącej pracy służbie zdrowia czy organom odpowiedzialnym za bezpieczeństwo i porządek publiczny. Wówczas można dokonać nieznaczącej zmiany brzmienia art. 232 b k.p.k. wprowadzając uregulowania mówiące przykładowo, że „prokurator może przekazać do bezpłatnego używania sprzęt zabezpieczony w toku postępowania, który może być wykorzystywany przez Policję, Straż Graniczną Straż Pożarną do zapewniania bezpieczeństwa i porządku powszechnego”. Po zakończeniu wieloletniego procesu, w przypadku skazania, Sąd orzekałby przepadek przedmiotów na rzecz podmiotów, którym przekazano je do nieodpłatnego korzystania. Wprowadzenie powyższych unormowań lub podobnych przepisów, ale które umożliwiałyby szybkie przekazanie zajętych w toku postępowania przedmiotów jest w dzisiejszych czasach niemal niezbędne. Przechowywanie sprzętu komputerowego i innych rzeczy w magazynach dowodów rzeczowych lub wieloletnie przetrzymywanie pojazdów na depozytowych parkingach policyjnych jest ewidentnym marnowaniem środków, które mogą być dużo lepiej wykorzystane przez służbę zdrowia lub organy odpowiedzialne za bezpieczeństwo publiczne. Należy z całą stanowczością podkreślić, że unormowania te powinny przewidywać odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa, aby zabezpieczyć prawa jednostki w przypadku wydania ewentualnego wyroku uniewinniającego. Obecne uregulowania art. 232b k.p.k. wprost wskazują, że art. 192 k.k.w. stosuje się odpowiednio.

Podsumowując należy stwierdzić, że wprowadzenie do kodeksu postępowania karnego art. 232b k.p.k. należy uznać za słuszne rozwiązanie mające na celu wykorzystanie bieżących środków i zasobów do działań zapewniających bezpieczeństwo i porządek publiczny. Podobne uregulowania powinny zostać na stałe wprowadzone do kodeksu postępowania karnego, co z jednej strony doprowadziłoby do lepszego wyposażenia określonych instytucji, a z drugiej strony zapobiegłoby wielomilionowym stratom polegającym na niszczeniu i trwonieniu przedmiotów, które dzięki przekazaniu szpitalom, Policji i innym podobnym służbom mogą być dużo lepiej wykorzystane.

Bibliografia

Literatura

1. Czebotar Ł., Gądzik Z., Łyżwa A., Michałek A., Świerczewska-Gąsiorowska A., Tokarski M., Komentarz. Ustawa o Policji, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2015.
2. Eichstaedt K., Komentarz aktualizowany do art. 232(b) Kodeksu postępowania karnego, Dariusz Świecki (red.), LEX 2021, nr 11285.
3. Krej N., COVID-19. Ustawy antykryzysowe. Zbiór przepisów z omówieniem, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 2020, Legalis.
4. Kulesza C., Kodeks postępowania karnego. Komentarz, wydanie II, K. Dudka (red.), Wydawnictwo Wolters Kluwer 2020.
5. Łozińska-Piekarska A., Zasadność zawężenia stosowania przepisów o nieodpłatnym przekazaniu przedmiotów dokonywanym na podstawie art. 232b k.p.k., *Studia Iuridica Toruniensia*, Tom XXVIII.
6. Łyżwa R., Przeszukanie w celu wykrycia lub zatrzymania albo przymusowego doprowadzenia osoby podejrzananej, *Studia Prawnoustrojowe UWM* Nr 40/2018.
7. Drajewicz D., Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz. Art. 1–424, Warszawa 2020, Legalis.
8. Sakowicz A. (red.), Kodeks postępowania karnego. Komentarz, wyd. 9, Warszawa 2020.

Internet i publikacje prasowe

1. <https://pk.gov.pl/aktualnosci/aktualnosci-prokuratury-krajowej/prokurator-przekazal-szpitalom-i-policji-sprzet-odebrany-mafii-vat-owskiej/>.
2. <https://pk.gov.pl/aktualnosci/aktualnosci-prokuratury-krajowej/prokurator-przekazal-szpitalom-sprzet-odebrany-mafii-tytoniowej/>.
3. <https://pk.gov.pl/aktualnosci/aktualnosci-prokuratury-krajowej/prokurator-pionu-pz-przekazal-strazy-pozarnej-sprzet-odebrany-mafii-tytoniowej/>.
4. <https://pk.gov.pl/aktualnosci/aktualnosci-prokuratury-krajowej/prokurator-pionu-pz-przekazal-strazy-pozarnej-sprzet-odebrany-mafii-tytoniowej/>.
5. <https://www.gov.pl/web/prokuratura-krajowa/prokurator-pionu-pz-odebral-handlarzom-narkotykow-samochody-i-przekazal-je-cbsp>.

Akty normatywne

1. Ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi.
2. Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej.
3. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji.

4. Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej.
5. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej.
6. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 12 maja 2022 roku w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego Dz. U. z 2022 r., poz. 1028.

Orzecznictwo

1. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 czerwca 2008 r. w sprawie P 4/06 sygn. OTK-A 2008, nr 5, poz. 76.
2. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 marca 2006 r., sygn. II CSK 81/05.
3. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 18 sierpnia 2006 r., sygn. I ACa 529/06.

Prosecutorial transfer of items seized during proceedings as an effective “tool” to support health care and state security institutions (Code of Criminal Procedure, Article 232b)

Abstract

This paper focuses on the provision of Article 232b introduced to the Code of Criminal Procedure in March 2020. The provision is analysed through a discussion of circumstances in which prosecutors can transfer items seized during proceedings to exhaustively listed institutions. Practical uses of the provision of Article 232b of the Code of Criminal Procedure are also identified based on examples of proceedings conducted by National Prosecutor's Office, Branch Divisions of the Department for Organized Crime and Corruption. This paper opts for similar solutions to be permanently introduced into the Code of Criminal Procedure so that things such objects or cars seized during proceedings could be used by relevant services to protect health as well as to ensure public order and safety instead of just being wasted.

Key words

Covid-19, state of epidemic emergency, state of epidemic, epidemic, forfeiture, transfer, public prosecutor, Branch Division of the Department for Organised Crime and Corruption of the National Public Prosecutor's Office, healthcare entity, State Fire Service, Armed Forces of the Republic of Poland, Police, Border Guard, state and local government institutions.